

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 94 1973

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lennart Breitholtz

Lund: Staffan Björck, Carl Fehrman

Stockholm: Örjan Lindberger, Inge Jonsson

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Gunnar Brandell, Thure Stenström

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen, Villavägen 7,
752 36 Uppsala

hos läsaren känslan av att resultatet i hennes undersökningar är mycket triviala i förhållande till den väldiga materialmängd som hon har genomarbetat.

Det är när man tittar närmare på hennes resultat som man undrar om grundforskningen utan en grundlig metodanalys skall kunna leda till vetenskaplig insyn i detta väldiga problemkomplex. Uppenbarligen utan större eftertanke spelar Berglund ut kommunistiska författares »kommunistiska idealgestalter» mot vad hon kallar för »verkliga människor» (199). Hon ägnar många sidor åt att referera den stora realism-debatt som under trettio-talet ägde rum mellan Lukács å ena sidan och Brecht, Bloch och deras vänner å den andra sidan. Men trots detta vågar hon tala om tidens »sanna bild» (199), om »realism» och »autenticitet» som om ingenting hade hänt. Skulle man allvarligt tillämpa Berglunds värderingsprinciper på hennes egen avhandling så skulle man ifrågasätta varför hon överhuvudtaget sysslade med någonting så »realistiskt» som en roman. I själva verket undersöker hon tidningsartiklar och romaner enligt samma metod: Hon jämför deras faktauppgifter med historieböckerna och konstaterar sedan om respektive författare genom information eller intuition har kunnat hålla sig å jour med den politiska utvecklingen (vilket är bra) eller om han/hon som socialist eller borgerlig utopist har låtit sina drömmar inverka på verklighetskildringen (vilket är mindre bra.) Icke överraskande konstaterar hon att en författares »tankar» och hans »kritiska fantasi» spelar en större roll i romanerna än i tidningsartiklarna. Dessvärre undrar hon aldrig om dessa två komponenter utgör en väsentlig del av vad som skiljer exempelvis en roman från en tidningsartikel.

Sammanfattningsvis kan sägas att Berglund spolierar chansen att genom sin avhandling bidra till emigrationslitteraturens grundforskning med ett banbrytande verk. Hennes urvalsprinciper verkar slumpmässiga och resultaten är föga uppseendeväckande. Hon har velat måla en realistisk bild av det litterära motståndet mot nazismen. Tyvärr har inte krafterna räckt till mer än en ytlig och delvis suddig reproduktion.

Gerd Müller

Ingrid Melander: *The Poetry of Sylvia Plath. A Study of Themes*. Gothenburg Studies in English 25. (Akad. avh. Gbg.) Almqvist & Wiksell. Göteborg 1972.

Då Sylvia Plath dog vid lite över trettio års ålder 1963 hade hon en roman, *The Bell Jar*, och en publicerad diktsamling, *The Colossus*, bakom sig. Ytterligare en samling dikter, *Ariel*, utgavs post-

humt av Ted Hughes 1965. Kritiken var ganska tidigt framme. Strödda artiklar kom under sextio-talet, de flesta lösa i köttet; och den karakteristiken får nog sägas gälla den samlingsvolym som kom 1970, redigerad av Ch. Newman: *The Art of Sylvia Plath, A Symposium*. Året därpå publicerades inte mindre än fyra posthuma samlingar dikter, två av dem i begränsade upplagor och påkostat utförande, på ett något för påtagligt konjunkturbetonat sätt; men värtaligt vittnande om det starka och berättigade intresse som diktning-
en väckt.

Det är glädjande att den första verkligt genomtänkta och vetenskapligt utförda studien över Sylvia Plaths diktning presterats av en svensk forskare. Ingrid Melanders avhandling präglas både av kritisk sans och av stor känslighet inför ett stundom mycket svårtolkat material. Den behandlar även en del dikter som inte var publicerade i bokform vid tiden för disputationen.

Det ömtåliga och delvis mycket svårtolkade biografiska materialet är behandlat med stor varsamhet och utan att förf. förfallit till några ohållbara psykologiska spekulationer — sådana har inte saknats i kritiken. Förf. har begränsat sig till sådana biografiska data som kan kasta ljus över Sylvia Plaths upptagenhet med vissa teman, bl. a. känslan av hot, osäkerhet och främlingskap i tillvaron och förhållandet till fadern, tyskfödd biologiprofessor och expert på bin (vilket satt spår i några av dikterna). Han dog då dottern var tio år, men minnet av honom släppte inte sitt grepp om henne. I dikterna framträder en bild av en starkt dominerande, trotsig person, för vilken hon kände både beundran och skräck, en skräck som ibland tog sig uttryck i undervattens- och druckningsfantasier, i vilka man också kan spåra inslag dels från klassisk mytologi, dels från surrealistiskt måleri. I dikten »Daddy» — som det finns skäl att antaga är rent självbiografisk — utpekas fadern som en man med så starka nazistsympatier att dottern senare ibland kom att identifiera sig med Hitlertidens offer. »Daddy» verkar, som Ingrid Melander övertygande klargör, vara en slutuppgörelse med och frigörelse från fadern. Befrielsen kom sent: några månader efter diktens tillkomst berövade Sylvia Plath sig livet.

Fadersgestalten var inte det enda som kunde te sig hotfullt för henne. Naturdikterna rymmer ofta iakttagelser och känslor av isolering, främlingskap, hot och bråd död, i starkt framträdande kontrast till öppet sinne för olika landskaps skönhetsvärden. Hav, havsstrand, ensam hed och skenbart idylliskt pastoralt landskap är de yttre miljöer som naturdikterna rör sig kring, men några gånger förläggs de till andra omgivningar — ett sterilt landskap i »Sleep in the Mojave Desert», ett storlinjigt, orört kanadensiskt land-

skap av moln, skog och vatten i »Two Campers in Cloud Country», en dikt om hur det är att komma bort från rutin och konvention. Här förefaller Ingrid Melanders tolkning diskutabel. Dikten verkar vara ett uttryck för en stark känsla av befrielse, visserligen i förening med känsla av litenhet, men förf. vill i slutraderna också läsa in längtan efter döden som oändlig ro – ett motiv som onekligen är återkommande, och som hon fint tar fram i andra dikter.

Dödstemat går genom Sylvia Plaths diktning lika envist som det en gång i tiden gjorde i Emily Dickinsons, och liksom hos henne är attityden skiftande. Fruktan omväxlar med längtan, och i denna ingår föreställningar om renhet och fullkomning, någon gång också tankar om ett återfödande. Förf. diskuterar här inträngande så svåra dikter som »All the Dead Dears», »Full Fathom Five», »Lorelei», »Lady Lazarus» och titeldikten i »Ariel».

Mycket mer är säkerligen att säga om de flesta

av dikterna. Man skulle kunna anlägga utvecklingssynpunkter och komparativa synpunkter, och bildspråket vore värt ett ingående studium. Men det som ryms av analys i avhandlingen är hela tiden genomtränkt och väsentligt, och den bör bli grundläggande för vidare studier av Sylvia Plath.

Det kan tilläggas att det senare i Oliver & Boyds serie »Modern Writers» publicerats en introduktion till Sylvia Plaths författarskap av Eileen Aird (*Sylvia Plath*, Edinburgh 1973). Den är inte tematiskt uppställd utan följer diktsamlingarna en för en, med ett avslutande summariskt kapitel om bildspråket. Det är en på många sätt förtjänstfull introduktion – dess främsta avigsida är att alltför få citat tagits med, varför det sällan finns något att hänga upp analyserna på.

(Recensionen av Ingrid Melanders bok utgör en förkortning och omarbetning av en understreckare i SvD 2/10 1972.)

Erik Frykman